

مجموعه مقررات کار در آزمایشگاه جامع تحقیقات

پژوهشکده سلامت

دانشگاه علوم پزشکی بابل

- مقدمه
- مقررات عمومی (ساعات کار، افراد مجاز، نحوه ی استفاده و حضور در آزمایشگاه، رفتار و اخلاق حرفه ای)
- اصول ایمنی
- جایگاه و حیطه وظایف پرسنل، دانشجویان و اعضای هیئت علمی مرکز
- جوانب حقوق مادی و معنوی مرکز

مقدمه:

آزمایشگاه جامع تحقیقات پژوهشکده سلامت دانشگاه علوم پزشکی بابل به عنوان یکی از مراکز تحقیقاتی-آموزشی زیرمجموعه پژوهشکده سلامت واقع در امیرکلا (ساختمان هاشمی) می باشد که با همکاری اعضای هیئت علمی دانشگاه و سایر مراکز تحقیقاتی و ۳ نفر کادر کارشناسی و اداری، متولی حمایت از انجام طرحهای تحقیقاتی، انجام پایان نامه ها، در سطح کارشناسی ارشد و PhD، برگزاری کارگاههای آموزشی مدون می باشد.

از آنجائیکه استفاده بهینه از منابع (انسانی، دستگاهی و مواد مصرفی) از یک سو و رعایت اصول ایمنی در ارتقای کیفی کار آزمایشگاهی (GLP) در آزمایشگاهها نیازمند ارایه یک شیوه نامه ی مدون به کاربران/ دانشجویان و اعضای شاغل در آزمایشگاه می باشد، "مجموعه مقررات" حاضر به عنوان مرجعی جهت آموزش اولیه افراد تازه وارد به آزمایشگاهها تهیه گردیده است.

از اعضای محترم هیئت علمی که همکاری مینمایند، تقاضا داریم ضمن مطالعه این مجموعه مقررات و ارایه نظرات و پیشنهادات خود برای لحاظ نمودن در ویراستهای بعدی، دانشجویان و همکاران اصلی پروژه های تحقیقاتی خود را ملزم به رعایت مفاد این مجموعه مقررات بنمایند.

با آرزوی موفقیت

آشنایی و اطلاع از قوانین عاملی است که علاوه بر ایجاد جامعیت در نگرش شخصی، فرد را در تعاملات خود یاری خواهد رساند. مجموعه حاضر گزیده‌ای از مقررات انضباطی ناظر بر آزمایشگاه جامع تحقیقات پژوهشکده سلامت است که می‌بایست توسط همه‌ی اعضاء رعایت گردد:

۲- مقررات عمومی:

۲-الف) فعالیتهای تحقیقاتی مرکز به صورت تیم‌های تحقیقاتی با مسنولیت یکی از اعضاء هیئت علمی و با نظارت شورای پژوهشی و رئیس مرکز صورت می‌گیرد.

۲-ب) فعالیت آموزشی: برگزاری کلاسهای عملی، کارگاهها، بازدید علمی و آموزش افراد خارج از مجموعه با نظارت مستقیم یکی از اعضاء هیئت علمی و موافقت مسنول مرکز می باشد.

۲-ج) ساعات کار آزمایشگاه: در حال حاضر زمان کاری آزمایشگاه، ساعات (۸ الی ۱۵:۳۰ روزهای شنبه تا چهارشنبه) می باشد. حضور حداقل یک نفر از کارشناسان مرکز برای حضور کاربران در آزمایشگاه ضروری است.

موارد استثناء - اضطراری تنها با موافقت رئیس مرکز (یا جایگزین وی) و بصورت محدود میسر است.

-حضور دانشجویان در موارد استثناء در خارج از ساعت اداری و روزهای تعطیل منوط بر حضور به موقع (۸ صبح) در طول هفته و رعایت کلیه مقررات مرکز در طی حضور می باشد.

۲-د) افراد مجاز به حضور در آزمایشگاه: به جز موارد معارفه یا بازدید علمی از مرکز (که افراد مراجعه کننده تحت نظارت یکی از اعضاء هیئت علمی و کارشناسان مرکز تنها مشاهده کننده می باشند) کلیه افرادی که جهت آموزش و یا انجام آزمایشات بیش از چند روز به مرکز مراجعه می‌نمایند بایستی مراحل ثبت نام و آموزش اولیه را طی نمایند. در مواردی

که فرد مراجعه کننده از خارج از مرکز، کار عملی کمتر از ۷۲ ساعت داشته باشد. تحت نظارت و همراهی یکی از کارشناسان (پس از اخذ موافقت مسنول پژوهشی مرکز) مجاز به حضور و انجام آزمایش در مرکز می باشد.

سایر اعضای گروههای تحقیقاتی (اعم از دانشجویان، محقق آزاد، کارمندان خارج از مرکز، اعضای هیئت علمی جدید و یا خارج از دانشگاه) نیازمند ثبت نام و امضای/دریافت مقررات و دستورالعملهای مرکز می باشند.

۲-۵) نحوه ی استفاده و حضور در آزمایشگاه: کلیه کاربران آزمایشگاه اعم از پرسنل، دانشجویان و همکاران طرحهای تحقیقاتی که نیاز به استفاده از دستگاهها و حضور در محیط آزمایشگاه را دارند، می بایست آموزشهای لازم جهت استفاده صحیح از دستگاهها و مقررات ایمنی آزمایشگاه را قبل از انجام هر آزمایشی از کارشناس مربوطه دریافت نمایند.

هر دستگاه کارشناس مربوط به خود را داشته و در مواردیکه نیاز به ثبت نوبت یا زمان استفاده از دستگاه الزامی باشد فایل مربوطه توسط کارشناس مذکور ارائه خواهد شد. در صورت بروز مشکل یا حادثه در حین انجام آزمایش، مراتب سریعاً به کارشناس مربوطه اطلاع داده شود.

کارشناسان موظفند علاوه بر نظارت بر نحوه ی عملکرد دستگاهها، گزارش ادواری آنها را تهیه و اقدامات لازم (کالیبراسیون، تعمیر، تعویض قطعات مستهلک...) را انجام دهند.

۲-۹) رفتار و اخلاق حرفه ای: رعایت ادب نفس و اخلاق حرفه‌ای به ویژه فروتنی و برخورد مناسب ستودنی است. جهت ارتقای بهداشت روانی سعی می‌گردد محیطی شاد مبتنی بر احترام متقابل و دوستی بین افراد ایجاد شده و ترویج روحیه علمی به دور از تعصب از اولویتهای این مرکز می‌باشد. در عین حال نظم و رعایت اصول اخلاق حرفه ای (خصوصاً مسائل ایمنی) جدی گرفته میشود.

۳- اصول ایمنی:

خطرات بالقوه بیولوژیک/شیمیایی وجود دارد لیکن از کار با عوامل خطر جدی سلامت، خصوصاً انتقال یابنده از طریق هوا یا ایجاد کننده بیماری صعب العلاج، پرهیز میگردد. یادگیری و رعایت مسائل مربوط به ایمنی کار در آزمایشگاههای بیولوژیک برای کلیه افراد شاغل و یا حاضر در آزمایشگاه اجباری و ضروری است. برخی از مهمترین موارد (و نه تمام نکات) ذیل یادآوری میشود.

۳- الف) استفاده از وسایل ایمنی: روپوش سفید آزمایشگاهی مخصوص برای انجام هرگونه کار در آزمایشگاه اجباری است. علاوه بر روپوش استفاده از عینک و دستکش در موارد ضروری تو صیه میگردد.

۳- ب) خوردن و آشامیدن /انتقال وسایل شخصی به محیط آزمایشگاه، استعمال دخانیات ممنوع میباشد.

۳- ج) دفع پسماندها (بیولوژیک، تیزوبرنده، شیمیایی...) بر اساس جزوه ی مربوطه (راهنمای دفع پسماندها در آزمایشگاههای بیولوژیک) صورت پذیرد.

۳- د) نگهداری، استفاده و حذف مواد شیمیایی خطرناک (سوزاننده، قابل اشتعال، سمی..) بر اساس جزوه ی راهنمای ایمنی در آزمایشگاههای بیولوژی صورت پذیرد

۳- ه) آموزش کار با دستگاهها ثبت نام کاربر در برگه افراد مجاز به استفاده از دستگاه ضروری است. کارشناس مربوط به هر دستگاه موظف به آموزش نکات ایمنی علاوه بر نحوه کار صحیح با آن می باشد. کاربر موظف به ثبت اطلاعات خواسته شده در Log

book مربوطه می باشد. در صورت خراب شدن و آسیب به دستگاهها در نتیجه عملکرد نادرست کاربر ، ۵۰٪ تا ۱۰۰٪ خسارات وارد شده باید توسط کاربر پرداخت شود.

۴- و) سایر موارد:

- کاربران باید محل کار خود را تمیز نگه دارند .
- خوردن و آشامیدن در آزمایشگاه ممنوع است.
- آوردن افرادی که درگیر طرح تحقیقاتی نیستند مجاز نیست .
- هنگام انجام آزمایشات استفاده از وسایل سمعی (رادیو، واکمن، موبایل ...) ممنوع است.
- استفاده از تجهیزاتی که توسط کاربران دیگر رزرو شده اند مجاز نمی باشد.
- هر گونه سانحه ای (شکستن ابزار یا دستگاه ، ریختن مواد) باید به مسئول آزمایشگاه یا در غیاب وی به کارشناسان آزمایشگاه گزارش شود.
- پیتاژ با دهان ممنوع است .
- برجسب برای همه ظروف: همه نمونه ها و مواد مورد استفاده باید به طور واضح برجسبدار شوند: نام کاربر (مخفف اسم-فامیل) ، تاریخ، محتوا و غلظت آنها ذکر شود.
- خروج کاربر از آزمایشگاه به کارشناس اطلاع داده شود و کلیه وسایل در پایان طرح باز گردانده شوند.
- پوشیدن چادر و لباسهای خیلی بلند یا گشاد (آستین) می توانند به آسانی در تماس با مواد آلوده، شیمیایی خطرناک و یا شعله قرار گیرند، از پوشیدن آنها حین انجام آزمایش خودداری شود.
- حمل جواهرات یا زیور آلات در دست ممنوع است (علاوه بر مشکلات ایمنی و بهداشتی، تماس با مواد شیمیایی می تواند موجب خرابی آنها شود).
- در صورت استفاده از کفش جلو باز، انگشتان در مقابل پاشیدن اتفاقی مواد شیمیایی محافظت نمی شوند ، لذا پوشیدن کفش های پاشنه بلند یا جلو باز مجاز نمی باشد.
- همواره از روپوش آزمایشگاهی استفاده شود.
- در آزمایشگاه ترجیحاً از عینک ایمنی یا محافظ صورت و دستکش استفاده شود و از در آوردن یا گذاشتن لنز چشمی در محوطه آزمایشگاه خودداری شود.
- در صورت عدم آشنایی کامل با روش کار یا استفاده از تجهیزات، به استاد راهنما مراجعه شود.
- هر کاربر قبل از استفاده از یک دستگاه برای اولین بار ، باید با هماهنگی قبلی ، آموزش های لازم در خصوص طریقه کار با آن دستگاه را با مسئول دستگاه دیده باشد.

- استفاده از هرگونه وسیله برقی یا گرم کننده با احتیاط انجام گیرد تا از برق گرفتگی یا سوختگی اجتناب گردد.
- هر کاربر باید از محل وسایل ایمنی (مانند کپسول آتش نشانی ، چشم شوی، جعبه کمکهای اولیه) اطلاع داشته باشد.
- هرگز از شیشه آلات شکسته، بدون محافظت از دست استفاده نشود.
- پس از اتمام آزمایش ، کلیه دستگاههای استفاده شده خاموش شود ، وسایل در جای اولیه خود قرار گیرد و مکان کار نظافت شود.
- قبل از ترک آزمایشگاه هر کاربر باید دست خود را به خوبی بشوید.
- هرگونه سانحه ای (ریختن مواد ، گازگرفتگی یا خراش گرفتگی توسط حیوانات) باید به استاد راهنما یا کارشناس آزمایشگاه گزارش شود.

۴- جایگاه و حیطه وظایف (پرسنل، دانشجویان و اعضای هیئت علمی مرکز)

مسئول مرکز موظف است بر اساس نظر شورای پژوهشی و در راستای برنامه استراتژیک مرکز، برنامه ریزی کرده و نظارت اجرایی داشته باشد. مسئولیت نهایی (کمی و کیفی) تحقیقات و آموزشهای صورت پذیرفته در مرکز بر عهده ی وی می باشد.

دانشجویان مراجعه کننده مهمترین همکاران طرحهای تحقیقاتی می باشند که گاهی بعنوان مجری نیز در مرکز فعالیت دارند. دانشجویان سایر ارگانها و مراکز یا محققین همکار طرحهای پژوهشی با اخذ مجوز حضور در دانشگاه و مراکز تحقیقاتی میتوانند بعنوان همکار طرح یا مجری پایان نامه طبق مصوبات مرکز فعالیت داشته باشند.

پرسنل شاغل در آزمایشگاههای مرکز موظف به فراهم آوردن محیط آزمایشگاهی مناسب و آموزشهای کافی به همکاران طرح می باشند. در صورت نیاز با موافقت رئیس مرکز، پرسنل شاغل در مرکز میتوانند (بصورت محدود و موقتی) در طرحهای تحقیقاتی بعنوان همکار طرح (RA) همکاری نمایند.

۵- جوانب حقوق مادی و معنوی مرکز

۵-الف) در مورد طرحهای تحقیقاتی که در مرکز انجام میشود:

- مسئولیت حفاظت از مواد و وسایل خریداری شده با مجری اول و همکار(ان) اصلی طرح میباشد تا با کمک کارشناسان از اسراف و آسیب به اموال جلوگیری شود.
- خروج هرگونه دستگاه، ماده شیمیایی، سلول و نمونه های آزمایشگاهی بدون اطلاع و هماهنگی با مسئولین مرکز ممنوع می باشد.

• دسترسی به انبار نگهداری وسایل و مواد شیمیایی تنها زیر نظر کارشناس مربوطه امکان پذیر بوده و مواد و وسایل تحویل گرفته شده (اعم از مواد شیمیایی یا ظروف، ست جراحی و ...) بایستی ثبت دفتر شوند.

• لازم به ذکر است در مقاله دانشجویان آوردن Affiliation مرکز تحقیقاتی که طرح در آن مصوب شده است الزامی است و این مرکز فاقد Affiliation به صورت مجزا می باشد.

۵-ب) رعایت حقوق معنوی بر اساس معیارهای جهانی پژوهش، از جمله انتساب صحیح به مرکز، حفظ حقوق معنوی مؤلفین (authorship)، ثبت اختراعات و رعایت موازین اخلاقی پژوهش برعهده مجری اول طرح تحقیقاتی و یا سرگروه تیمهای پژوهشی می باشد. البته این موضوع مسئولیت سایر نویسندگان یا همکاران پژوهش را نفی و یا سلب نمی نماید.

تبعیت از قراردادهای داخلی و آیین نامه های مصوب مرکز و تفاهم نامه های بین دانشگاهی برای تمامی محققین الزامی و مسئولیت نظارت بر حسن انجام آنها بر عهده مجری طرح و یا سرگروه پژوهشی می باشد.